

כינוס בין-לאומי בין-תחומי
רדיפה ושיתוף פעולה, הצלה והישרדות:
נקודות מבט חדשות על בולגריה והשואה לאחר 80 שנה

ב'-ד' בסיוון תשפ"ג
24-22 במאי, 2023

צילום השער:

תראקיה, יוון, מרץ 1943, אישה וילד עולים על רכבת הגירוש.

© ארכיון התצלומים, יד ושם

יום שני | ב' בסיוון תשפ"ג | 22 במאי 2023
אולם ההרצאות ע"ש אדמונד י' ספרא, בית הספר הבין-לאומי
להוראת השואה, יד ושם, הר הזיכרון, ירושלים

09:30 התכנסות

10:00-10:30 | מושב פתיחה: ברכות

10:30-12:30 | מושב ראשון: החקיקה האנטי-יהודית
והשפעותיה על חיי היהודים בממלכת בולגריה

יו"ר: דינה פורת | יד ושם ואוניברסיטת תל אביב

שלמה שאלתיאל | יד יערי, גבעת חביבה

הגלוי והסמוי במניעים של המתנגדים למדיניות האנטי-יהודית של
ממשל המלך בוריס השלישי

מוטי כנרי | חוקר עצמאי, גבעתיים

גירוש האזרחים הזרים מבולגריה

זרבקה קרסטבה | אוניברסיטת "סנט קלימנט אוחרידסקי", סופיה

היבטים משפטיים במדיניות האנטי-יהודית בממלכת בולגריה, 1941-1944

סטיבן סייג' | חוקר עצמאי, רוקוויל, מרילנד

מחנות העבודה וגטאות בבולגריה

דיון

12:30-13:15 הפסקת צהריים

14:45-13:15 | מושב שני: "הפתרון הסופי" בממלכת בולגריה המאוחדת

המושב מוקדש לזכרו של חלוץ המחקר על השואה בבולגריה, פרופ' פרדריק צ'רי ז"ל

יו"ר: **אנגל צ'ורפצ'ייב** | יד ושם

רומן אברמוב | המרכז ללימודים מתקדמים, סופיה
בולגריה והשואה: מסלול מפוצל

וסיליס ריצאלוס | אוניברסיטת דמוקריטוס תראקיה, קומוטיני
רדיפת יהודי יוון באזור הכיבוש הבולגרי ביוון, 1941-1943: המקרה של דראמה

סוזנה חזן | המוזיאון היהודי, אוגסבורג
אתגרי הכנת הפרקים על בולגריה בכרך 13 של סדרת התיעוד הגרמנית:
*"The Persecution and Murder of the European Jews by Nazi Germany"
"1933-1945"*

דיון

15:00-14:45 הפסקת קפה

16:30-15:00 | מושב שלישי: בולגריה והשואה: היסטוריה, זיכרון, ייצוג

מוקדש לזכרו של ניר ברוך ז"ל, חוקר יהדות בולגריה ופעיל להנצחת השואה בבולגריה

יו"ר: **יעל נידם אורביטו** | יד ושם

דן מכמן | יד ושם; אוניברסיטת בריאילן
חקר בולגריה והשואה: ההקשר הרחב

נאדז'ה ראגארו | אוניברסיטת Sciences Po, פריז
תרומתם של המשפטים בבולגריה בתום מלחמת העולם השנייה
לתיעוד גורלם של היהודים

ג'קי קומפורטי | חוקר ויוצר תיעודי על יהודי בולגריה, The Learning
Project, בלומינגטון, אינדיאנה
הנרטיב הגנוב של יהודי בולגריה והשואה

דיון

16:45-16:30 הפסקת קפה

16:45-17:45 | מושב רביעי: בולגריה והשואה בזיכרון הקולקטיבי ובשיח הציבורי והמחקרי - שולחן עגול

מנחה: **משה מוסק** | בית מורשת יהודי בולגריה בִּיפו; עמותת סלבדור

משתתפים: **לאה כהן** | חוקרת עצמאית, עיתונאית ודיפלומטית, נוינבורג

דליה עופר | האוניברסיטה העברית, ירושלים

אהרון פאפו | עו"ד, תל אביב

יוסף קונפורטי | התאחדות לשיתוף ואחוזה ישראל-בולגריה, תל אביב

שלמה שאלתיאל | גבעת חביבה

ההרצאות יתקיימו בעברית ובאנגלית עם תרגום סימולטני

סקופיה, יוגוסלביה, מרץ 1943, יהודים עומדים לעלות
לרכבת גירוש ליד מחסן הטבק "מונופול"
© ארכיון התצלומים, יד ושם

יום שלישי | ג' בסיוון תשפ"ג | 23 במאי 2023
אולם פלדמן (301) אוניברסיטת בריאילן, רמת גן

09:30 התכנסות

11:00-10:00 | מושב פתיחה

יו"ר: שמעון אוהיון | מנהל מרכז דהאן, אוניברסיטת בריאילן

ברכות: אינו יצחק | יו"ר איחוד עולי בולגריה, ראשון לציון

הרצאה מרכזית:

מנחם רוזנזפט | הקונגרס היהודי העולמי; ביה"ס למשפטים קורנל,

ניו יורק

השואה בבולגריה מזווית ראייה יהודית גלובלית

12:00-11:00 | מושב ראשון: מה עוד נמצא בארכיונים?
שאלות בלתי פתורות על בולגריה והשואה, ואתגרי המחקר

בעתיד - שולחן עגול

המושב מוקדש לזכרו של ד"ר עמנואל "אמקו" מרגוליס ז"ל

מנחה: משה מוסק | בית מורשת יהודי בולגריה ביפו; עמותת סלבדור

משתתפים: רומן אברמוב | המרכז ללימודים מתקדמים, סופיה

אנגל צ'ורפצ'ייב | יד ושם

ג'קי קומפורטי | חוקר ויוצר תיעודי על יהודי בולגריה, The Learning

Project, בלומינגטון, אינדיאנה

נאדז'ה ראגארו | אוניברסיטת Sciences Po, פריז

12:30-12:00 הפסקה

12:30-14:30 | מושב שני: זיכרון, הנצחה ומורשת

המושב מוקדש לכבודו של פרופ' רוברט ארנוב, אוניברסיטת אינדיאנה, בלומינגטון

יו"ר: יוסף שרביט | אוניברסיטת בריאילן

לאה כהן | חוקרת עצמאית, עיתונאית ודיפלומטית, נוינבורג
80 שנים לרדיפת היהודים ולהצלחתם בממלכת בולגריה: מגמות חדשות
ברוויזיוניזם של השואה

מייקל בירנבאום | חוקר שואה, סופר ומתכנן מוזיאונים, לוס אנג'לס
תפקידם החינוכי של מוזיאונים להנצחת השואה ולקחי לימוד השואה
יצחק ליפובצקי | יו"ר התאחדות לשיתוף ואחוזה ישראל-בולגריה, תל
אביב

האנדרטאות בסופיה ובתל אביב להנצחת הישרדותם של יהודי בולגריה
בשואה

רני יגר | מכון הרטמן, ירושלים
"הגדת השואה" כאמצעי להפנמת זיכרון השואה בקרב יהודי בולגריה

דיון

14:30-14:45 הפסקת קפה

14:45-16:15 | מושב שלישי: יוזמות הצלה והישרדות

יו"ר: אורה שורצולד | אוניברסיטת בריאילן

אורלי מירון | אוניברסיטת בריאילן
רשתות עסקיות בבעלות יהודית בבולגריה בין שתי מלחמות עולם

משה עובדיה | המרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט
רבני בולגריה ופועלם להצלת היהודים בתקופת השואה

ג'קי קומפורטי | בלומינגטון, אינדיאנה
סרטון תיעודי: ההפגנה נגד גירוש יהודי סופיה ב-24 במאי 1943

דיון

16:15-16:30 הפסקת קפה

18:30-16:30 | מושב רביעי: הביטוי האמנותי והתרבותי של גורל יהודי בולגריה בימי השואה

המושב מוקדש לזכרה של המשוררת חוה פנחס־כהן ז"ל

יו"ר: **ג'קי וידל** | יו"ר בית מורשת יהודי בולגריה ביפו

שבתאי מגר | משורר, תל אביב

קריאה מתוך "הדור השני" מאת המשוררת חוה פנחס כהן ז"ל

מרתה אלדג'ם בלומפילד | חוקרת עצמאית ואמנית, מזרח לנסנג, מישיגן

קולות משוחזרים: רישומים על יהודי בולגריה בשואה

אדוארד מקגלין גפני | פרופסור אמריטוס ויוצר סרטים, לוס אנג'לס
אתגר השחזור ההיסטורי של השואה בארצות הבלקן והשיפוט האתי של העבר

רינה שעשוע חסון | ההתאחדות לשיתוף ואחוזה ישראל-בולגריה, תל אביב

המשורר והמנהיג הציוני היהודי הבולגרי סימצ'ו איסקוב

אלברט כהן | שחקן, תל אביב

קריאה משירתו של איסקוב

דיון

ההרצאות יתקיימו בעברית ובאנגלית עם תרגום סימולטני

דמי השתתפות ליום הכינוס המתקיים באוניברסיטת בראילן: 30 ש

לתשלום באתר: https://epay.biu.ac.il/shoat_Bulgaria

לפרטים ניתן לפנות ל: Dahan.center@biu.ac.il

יום רביעי | ד' בסיוון תשפ"ג | 24 במאי 2023

סינמטק תל אביב

השואה בבולגריה: מרתון סרטים תיעודיים בהשתתפות יוצרי הסרטים

09:30 ג'אז בלקני - סרטו של ג'קי קומפורטי (76 דקות)

ג'אז בלקני מספר את סיפור החיים והמוזיקה של ניקו ניסימוב וחבריו היהודים מלהקת הג'אז הבולגרית "האופטימיסטים". הסרט מתאר את הצלחתה המטאורית של הלהקה בסוף שנות השלושים בבולגריה. תחילתה של מלחמת העולם השנייה, כאשר בולגריה הצטרפה למדינות הציר, שינתה את מסלול חייהם וחוקים אנטי יהודיים והגבלות שהוטלו על היהודים מנעו מהלהקה להמשיך ולהופיע בפני קהל. עם כל הגברים היהודים גויסו גם כל חברי הלהקה היהודים למחנות לעבודת הכפייה, והקהילה כולה הייתה על סף הכחדה. אנשי הקומיסריון לענייני יהודים עצרו את ניקו והוא הועלה על שילוח שהיה מיועד למחנה המוות טרבלינקה. רק התערבותם של חבריו הלא יהודים הצילה את חייו ברגע האחרון.

11:30 ספינת המעפילים "סלבדור" - סרטו של ניסים מוסק (82 דקות)

הסרט מספר את סיפורה הנשכח של ספינת המעפילים "סלבדור", שהפליגה מבולגריה לארץ ישראל ב־1940 ועל סיפונה 352 נוסעים. הספינה טבעה מול חופי טורקיה, ורק 122 מבין הנוסעים ניצלו. באמצעות חומרי ארכיון וראיונות עם ניצולים מגולל הבמאי, ניסים מוסק, את סיפורה של "סלבדור" ואת סיפור ההעפלה של יהודי בולגריה, ועוסק גם בהתעלמותו של היישוב בארץ מן האסון.

13:30 קרונות רכבת ריקים - סרטו של פרופ' אדוארד גפני (83 דקות)

הסרט מגולל את סיפור ההישרדות המדהים של יותר מ-50,000 יהודים בולגרים במלחמת העולם השנייה מזה ואת סיפורו של הרצח ההמוני של 11,393 יהודים מהשטחים ביוון ובמקדוניה שבשליטת בולגריה מזה. המזימה לרצוח את כל יהודי אירופה סווגה 'סודית ביותר' אך הייתה פומבית. תצלומי הרכבות הפכו את הפשע לגלוי. כשנחשפה העלילה, קמו במחאה בולגרים משכבות רבות, מנהיגי כנסיות ומנהיגי פועלים, עורכי דין ורופאים. האם נסכן את חיינו כדי להציל משהו? הבולגרים האמיצים האלה מעודדים אותנו לחשוב שאנחנו חייבים ויכולים לחולל שינוי.

15:30 האופטימיסטים - סרטו של ג'קי קומפורטי (81 דקות)

הסרט עטור הפרסים עוסק בנסיבות שבעטיין שרדו מקצת היהודים בממלכת בולגריה בתקופת השואה. "האופטימיסטים" על שם להקת הג'אז שפעלה בבולגריה לפני המלחמה ואליה השתייכו מקצת המרואינים בסרט הזה, הוא סיפור שכמעט-אינו ידוע על אודות הצלתם של יהודים בולגרים בעזרת נוצרים ומוסלמים. הסרט זכה בפרס השלום בפסטיבל הסרטים הבינלאומי בברלין, בפרס הראשון בקטגוריה של סרט תיעודי על "החוויה היהודית" בפסטיבל הקולנוע הבין-לאומי בירושלים, ובציון הסרט התיעודי הטוב ביותר בפסטיבל הסרטים "חלומות ותקוות" בארצות הברית.

17:00-18:00 קבלת פנים

18:00 מושב נעילה

יו"ר: **ג'קי קומפורטי** | חוקר ויוצר תיעודי על יהודי בולגריה, The Learning Project, בלומינגטון, אינדיאנה

ברכות: **ג'קי וידל** | יו"ר עמותת בית מורשת יהדות בולגריה ביפו
השגריר דוד כהן | יו"ר עמותת סלבדור

יצחק ליפובצקי | יו"ר ההתאחדות לשיתוף ואחווה ישראל-בולגריה
מנחם רוזנזפט | הקונגרס היהודי העולמי, ביה"ס למשפטים קורנל, ניו יורק

הקרנת בכורה של הסרט **מונומנט לאהבה** של ג'קי קומפורטי

תקציר: <https://vimeo.com/813353706>

כרטיסים בקופת הסינמטק, קודש למימון הכנס: *6876

<https://cintlv.pres.global/order/78811>

דיון

התאחדות לשיתוף ואחווה
בין ישראל ובולגריה

